

STÅLE OLSEN
TIL JÆDEREN FOR Å TRILLE TÅKE

STÅLE OLSEN

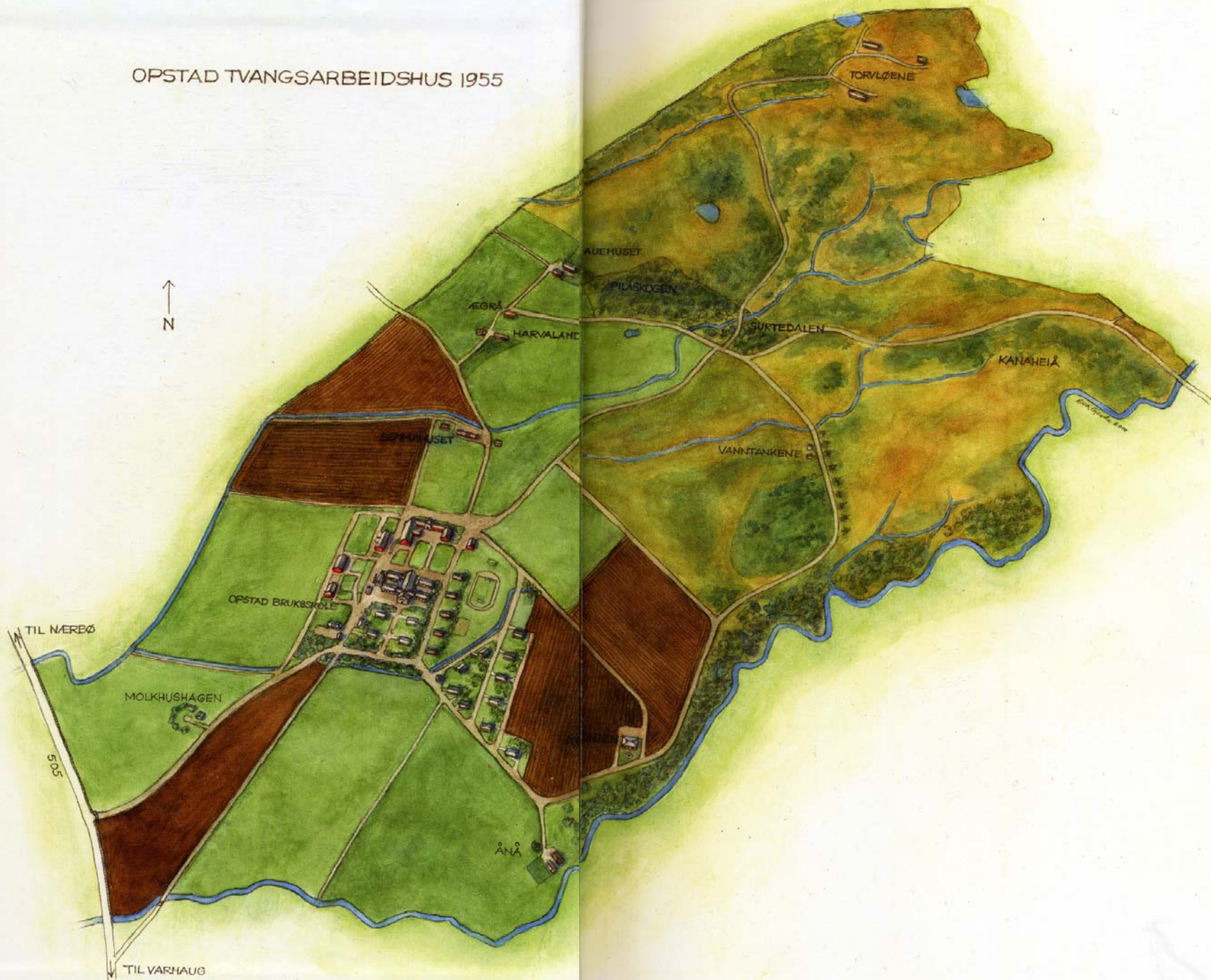
Til Jæderen for å trille tåke

Historien om
Opstad tvangsarbeidshus

sap

OPSTAD TVANGSARBEIDSHUS 1955

Ståle Olsen

Innhold

Til Jæderen for å trille tåke

Historien om Opstad tvangsarbeidshus

Førord

Forord

I

Bakgrunn

II

Den enkelte i tåken

III

Revisjonen

IV

Periode 1

V

Et lite forseglet

VI

Veien

VII

Så

Oppsett og tryk

Scandinavian
Academic
Press

Til Jæderen for å trille tåke. Historien om Opstad tvangsarbeidshus

© Scandinavian Academic Press, 2010

Omslag: Asbjørn Jensen / Valiant

Sats: Ingrid Goverud Ulstein / Punktum forlagstjenester

Forsats: Akvarell av Eva Gjerde

Trykk: Valdres trykkeri, Fagernes

Printed in Norway

ISBN: 978-82-304-0055-5

Boken er utgitt med støtte fra Institusjonen Fritt Ord

Scandinavian Academic Press

Et imprint av Spartacus Forlag AS

Pb. 2587 Solli

0203 Oslo

www.academicpress.no

Innhold

Forord	9
Innledning	11
II	
Bakgrunn	15
III	
Den vanskelige starten	38
IV	
Regimet	57
V	
Personalet	76
VI	
Et hus for seg selv	85
VII	
Vekst	98
VIII	
Krig	
– flyplass og tysk arbeidskraftressurs	113

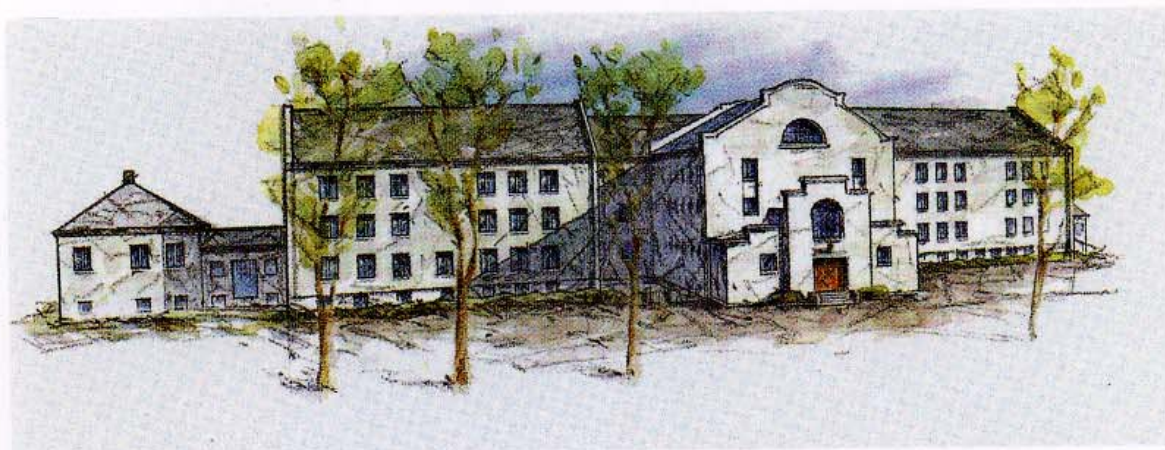
IX	
Etterkrigstid	126
X	
«Problemet Opstad»	137
XI	
Tvangsarbeidshuset blir fengsel	149
XII	
Historiens lærdom	162
Etterskrift	170
Vedlegg	173
Takk	175
English summary	177
Noter	179
Litteratur	188
Kilder	190

Å bli sendt til Jæderen (Jæren) på tvangsarbeid betydde flere år med hardt, utendørs arbeid med oppdyrking av de store viddene med lyngmark og stein. Stein i så store mengder at det opplevdes som et tåkehav. Det stod frykt og respekt av navnet Opstad. Tvangsarbeidshuset var bygget for omstreifere, løsgjengere, husløse og arbeidsløse uteliggere i byene.

Anbringelsen var ikke ment som straff. Tvangsarbeid var i utgangspunktet en anerkjent metode for å gjenreise forkomne mennesker slik at de senere valgte å leve et velordnet liv. Men det fungerte ikke alltid slik.

Historien om Opstad tvangsarbeidshus har i seg mange aspekter ved norsk kriminalomsorgsideologi på 1900-tallet: renovasjon, behandling, opplæring, arbeid og tidsubestemt straff. Selv i fengselsarkitekturen kan ideologien spores.

Dette er historien om et hus utenom det vanlige.

ISBN 978-82-304-0055-5

Akvarell: Jens Flesjå

Scandinavian
Academic
Press